

**Závěrečné slovo Tomáše Krause,
tajemníka Federace židovských obcí v ČR,
u příležitosti Dne památky obětí holocaustu
a předcházení zločinům proti lidskosti
Senát Parlamentu České republiky,
27. ledna 2020**

Anatolij Pavlovič Šapiro se narodil v židovské rodině v roce 1913 v Poltavské oblasti na Ukrajině. Vystudoval technologický institut v Záporoží, kde pak pracoval jako inženýr. Poté, co v červnu 1941 napadlo nacistické Německo Sovětský svaz, přihlásil se dobrovolně do armády. Postupně se vypracoval až na pozici velitele pěšího praporu a bojoval v několika významných bitvách východní fronty. Byl zraněn u Kursku, ale po několika měsících se opět vrátil do předních bojových linií. Jeho jednotka v prudkých bojích s wehrmachtem postupně dobývala zpět území Ukrajiny a Polska. Začátkem roku 1945 utrpěla jeho 106. divize těžké ztráty, ale nakonec se jí podařilo zahnat nepřítele na útěk a postoupit až k jakémusi zajateckému táboru. Major Šapiro sám otevřel jeho brány. Byla sobota, 27. ledna, 3 hodiny odpoledne. Šábés.

Vše ostatní známe z historie. Auschwitz I., Auschwitz-Birkenau, Monovice ! Víme, kolik lidí na těchto místech zahynulo, známe podstatu zruďné ideologie, která v osvíceném 20. století zavedla lidstvo na pokraj úplné zkázy, dokážeme pojmenovat a datovat jednotlivé události, máme seznamy vězňů a čísla, která jim byla vytetována. Máme jejich poslední věci, hory kufrů, šatstva, brýlí, vlasů, bot, hraček. Ano, víme přece, kolik zde bylo zavražděno dětí. Ale stejně jsme dodnes nic nepochopili. Vůbec nevíme, jak se to vlastně stalo. Co se to s našimi rodiči, prarodiči, jejich příbuznými, s jejich přáteli stalo? Co se stalo se světem, který oni do té doby znali. Kdo to dopustil? Kde byl svět? Ne, tohle už nepochopíme asi nikdy a s tím, že to nepochopíme, se budeme muset smířit.

Nemůžeme se ale smířit s tím, že dnes, po tři čtvrtě století, se ozývají hlasy, které tvrdí, že se nikdy nic takového nestalo, že jsme si vše vymysleli, abychom ... Ne, o tomhle nemá vůbec debatovat. Neměli bychom se dostávat do defenzívy, abychom bránili svou pravdu. Za nás mluví fakta, která přece nemůžeme a ani nesmíme obhajovat.

Mluvím zde spíše o atmosféře ve světě. Každý den k nám bohužel přicházejí zprávy ze všech možných kontinentů, o kterých jsme si mysleli, že je už nikdy neuslyšíme. Počet útoků na židovské instituce a na jednotlivce nejen vrůstá, ale také se mění jejich charakter, kdy od verbálních napadení dochází k fyzickým, které mají často tragický průběh. Ano, můžeme si říci, že terorismus je dnes celosvětovým problémem, můžeme si říci, že tyhle útoky většinou páchají duševně narušení jednotlivci, psychopati. Antisemitismus není postoj, ale nemoc. Jenomže ... Jak vysvětlíme tento náš racionální přístup těm, kteří byli nenadálou tragédií zasaženi? Tak jako jsme jí byli zasaženi ve formě, ne nepodobné tsunami.

Nemluvím zde naštěstí o české společnosti. Ta je – jak se stále zdá – proti těmto jevům stále ještě poměrně imunní. Ale – jak ještě dlouho? Mění se generace, mění se lidé, mění se názory, které se vyvíjejí i díky nepřehlednému množství faktů či názorů, které nás dnes zaplavují ze sociálních sítí a vytváří často virtuální realitu. Zachováme si v této džungli zdravý rozum? Dokážeme se v ní orientovat a budeme umět pomáhat v orientaci jiným? Měli bychom se o to každopádně pokusit. Česká politická a společenská scéna by nám v tom měla být aktivním partnerem.

Každý rok tu slyšíme slova, která nás povzbuzují v našem úsilí, zachovat paměť holocaustu dalším generacím. A ten, který se nesmí dát, jsme dnes my, kteří se počítáme k tzv. druhé, či dokonce třetí generaci. Je a bude naší odpovědností, abychom zkušenosti, které nám předali naši rodiče a prarodiče, my předávali dál.

Vím, že české prostředí tuto zodpovědnost vnímá. Ale ne vždy můžeme být spokojeni s denní realitou. Přesně před rokem přijaly obě komory našeho parlamentu Definici antisemitismu ve znění, přijatém mezinárodní alianci pro paměť holocaustu IHRA. Byl to akt doslova bohulibý a příznačné bylo, že vlastně konsensuální. Od té doby se však snažíme o implementaci zásad této Definice do českého právního řádu. V mnoha resortech jsme byli úspěšní, v jednom z klíčových, ve školství, nás jednání čekají.

A ještě jeden neúspěšný příklad – všichni víme o záměru vytvořit z pražského nádraží Bubny důstojný památník těch padesáti tisíc pražských Židů, kteří zde začínali svou pouť do neznáma, ze které se většina z nich nikdy nevrátila. Projekt je připraven již několik let a po mnoha peripetiích zatím nedošlo z administrativních důvodů na jeho realizaci. Takže jeho tvůrci se teď rozhodují, že jej definitivně ukončí, ale zdá se, že se blízká na lepší časy.

Zkrátka nestačí se jen jednou či několikrát v roce sejít a ujistit se, že jsme všichni na jedné lodi a že vnímáme naše morální závazky, vyplývající z naší vlastní minulosti. Je třeba konat. A to hned.